

LUITEN BOUWEN

CEMPER - Het atelier van luitbouwster Charlotte De Ley

Een luit is een **tokkelinstrument** waarvan de snaren in paren (koren) worden aangeslagen. Een luit heeft een bolle rug en een geknikte hals. Er bestaan verschillende **varianten** van het instrument zoals het doorheen de tijd geëvolueerd is. Zo zijn er de middeleeuwse luit, renaissanceluit, barokluit en teorbe. Deze modellen verschillen onder andere in aantal snaren, grootte van de klankkast en lengte van de hals.

Luitbouw

Het woord '**luthier**' wordt vandaag gebruikt als benaming voor instrumentenbouwers. Maar wist je dat het woord zijn oorsprong kent in het bouwen van luiten?

Voordat de bouwers echt aan de slag kunnen, hebben ze **informatie nodig** van de koper: Welk type luit wil de koper? Hoeveel koren moet het instrument hebben? Wat is het budget? Welke materialen verkiest de koper? Hoe moet het instrument afgewerkt worden? Op basis van die informatie stelt de bouwer een offerte op. Als die goedgekeurd wordt, start het bouwproces.

Het **bouwproces** start met de **schelp**, de bolle kant van de klankkast. Hiervoor worden houten balken verzaagd in heel dunne lamellen (gemiddeld 1,5 mm dik). Deze lamellen worden met behulp van duigmallen uitgesneden in de juiste vorm. Zo ontstaan duigen. De **duigen** worden gebogen en bijgeschaafd aan de zijanten. Een duig is klaar wanneer de zijanten volledig vlak zijn. Dat kan je testen door hem op zijn kant op een vlakke tafel te leggen: wanneer hij de juiste vorm heeft en de tafel helemaal raakt, is het goed. Je kan het vergelijken met een meloen die versneden wordt: de partjes zijn allemaal ronde stukjes die perfect op elkaar passen omdat ze dezelfde snijlijn hebben.

De volgende stap is om de **duigen** aan elkaar te **lijmen**. Hiervoor gebruikt de instrumentenbouwer een mal. Voor elk luitmodel heb ik een mal die ik telkens opnieuw kan gebruiken. Om een massieve mal te maken voor een nieuw model, heb je al gauw een week werk. De duigen worden op de mal gelegd en van het midden naar buiten toe aan elkaar gelijmd. Aan het uiteinde worden de duigen met elkaar verbonden met een eindkap of sluitkap. Ook binnenin wordt een klein houten latje gelijmd ter versteviging.

Vervolgens wordt de **hals** gemaakt en aan de schelp gelijmd. Ook de schroevenkast en het bovenblad komen aan bod. Het bovenblad is veruit het meeste werk omdat daar de rozet (klankgat) inzit. Afhankelijk van het ontwerp kan je een week bezig zijn met het uitsnijden van de rozet. Het bovenblad wordt onderaan verstevigd met balkjes en bovenaan komt de kam waarop de snaren gespannen worden. Wanneer dat gebeurd is, kan de klankkast dichtgemaakt worden.

Daarna wordt **de toets** gelijmd. Dat is een balkje waar de snaren over zullen lopen en dat met de linkerhand bespeeld wordt. Nadien wordt de **schroevenkast** (dat is het geknikte deel) gelijmd. De stemsleutels worden gemaakt/gedraaid op een draaibank en de snaren (nylon-, nylgut- of darmsnaren) worden opgespannen. Daarbij wordt gekeken of alle kammetjes goed afgeregeld zijn, dat de stemsleutels goed draaien ... Het hele proces duurt voor mij – ik bouw luiten als bijberoep – ongeveer **twee maanden**.

Materialen en gereedschappen

De schelp kan gemaakt worden uit **verschillende soorten hout**. Ik gebruik hiervoor zo veel mogelijk inheems hout. Vooral fruithouten (kerselaar, notelaar en perelaar), esdoorn en taxus. Verder wordt het bovenblad altijd gemaakt uit vurenhout. Voor de stemsleutels gebruik ik buxus en de hals bestaat uit vurenhout met daarover een fineer (een dun laagje hout als afwerking) van ebbenhout.

Als luitbouwer heb je ook verschillende **gereedschappen** nodig: Van een lintzaag om duigen uit te zagen, tot een buigijzer dat warmte produceert om de duigen de buigen. Van grote schaven om hout uit te vlakken, tot kleine schaafjes voor de allerkleinste hoekjes. Van beitels voor sculpteerwerk tot een scalpel voor de rozetten.

Het ambacht leren

Ik ben luit- en vioolbouwer en leerde het ambacht aan het Conservatorium van Gent binnen de opleiding Instrumentenbouw. In Vlaanderen kan je verschillende opleidingen instrumentenbouw volgen, zoals de secundaire opleiding aan ISLA (Internationale Lutherie School Antwerpen) in Boom, de opleiding binnen het volwassenenonderwijs aan CMB (Centrum voor Muziekinstrumentenbouw) in Puurs en de bachelor- en masteropleiding aan het Conservatorium van Gent.

**Charlotte De Ley werd genomineerd voor 'Ambacht in de Kijker' editie 2023.*

INZENDER

Charlotte De Ley
<http://www.charlottedeley.be>

LOCATIE

Speerstraat 33
2020 Antwerpen

THEMA

Muziek en podiumkunsten
Ambacht, vakmanschap en techniek

TREFWOORD

[#muziek](#) [#ambacht](#) [#vakmanschap](#)